

Regeringens proposition

1978/79:64

om ändrad tidpunkt för ikraftträdande av konsumentkreditlagen (1977:981) m. fl. författningar;

beslutad den 10 november 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tidpunkten för ikraftträdandet av bl. a. konsumentkreditlagen (1977:981) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. flyttas fram från den 1 januari till den 1 juli 1979.

1 Förslag till Lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981)

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till konsumentkreditlagen (1977:981) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Bestämmelserna i 24 § tillämpas även i fall då kontoavtalet har ingåtts före ikraftträdandet.

Förekommer i lag eller annan författning bestämmelse som avser det fall att vara innehas på grund av avbetalningsköp, skall bestämmelsen äga motsvarande tillämpning på det fall att vara innehas på grund av kreditköp enligt konsumentkreditlagen.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1978:598) om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981)

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (1978:598) om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

3 Förslag till Lag om upphävande av lagen (1977:982) om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp

Härigenom upphävs lagen (1977:982) om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp med verkan från och med den 1 januari 1979.

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979. Samtidigt upphävs lagen (1915:219) om avbetalningsköp samt lagen (1977:982) om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till eller avses annars däri lagrum som har ersatts genom föreskrift i den nya lagen skall i stället denna tillämpas.

Äldre lag gäller fortfarande i fråga om köp som har ingåtts före den nya lagens ikraftträdande.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979. Samtidigt upphävs lagen (1915:219) om avbetalningsköp.

5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1977:983) om ändring i konsumentköplagen (1973:877)

Härigenom föreskrivs att lagen (1977:983) om ändring i konsumentköplagen (1973:877) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Enligt riksdagens beslut föreskrives att 15–17 §§ konsumentköplagen (1973:877) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1978. Paragraferna skall dock fortfarande gälla i fråga om köp som har ingåtts dessförinnan.

Föreslagen lydelse

Enligt riksdagens beslut föreskrives att 15–17 §§ konsumentköplagen (1973:877) skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1979. Paragraferna skall dock fortfarande gälla i fråga om köp som har ingåtts dessförinnan.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-11-10

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Bondestam.

Föredragande: statsrådet Wikström.

Proposition om ändrad tidpunkt för ikraftträdande av konsumentkreditlagen (1977:981) m. fl. författningar

1 Inledning

Konsumentkreditlagen (1977:981, ändrad 1978:598) träder i kraft den 1 januari 1979 och ersätter då inom konsumentområdet lagen (1915:219) om avbetalningsköp (avbetalningsköplagen, ändrad senast 1977:982) samt delar av konsumentköplagen (1973:877, ändrad senast 1977:983). Samma dag, den 1 januari 1979, träder lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. i kraft. Den lagen ersätter avbetalningsköplagen såvitt gäller det område som inte omfattas av konsumentkreditlagen. Avbetalningsköplagen upphör sålunda att gälla nämnda dag.

Samtidigt med att konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. träder i kraft görs följdändringar i brottsbalken (se SFS 1977:984 och 1978:597) och konsumentköplagen (se SFS 1977:983).

Gennom skrivelse till regeringen den 26 oktober 1978 har de näringslivsorganisationer som ingår i den s. k. Köpekontraktgruppen¹ och i Näringslivets

¹ Sveriges mekanförbund, Svenska bankföreningen, Finansieringsföretagens förening, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Direktförsäljningsföretagens förening, Svenska sparbanksföreningen, Motorbranschens riksförbund, Sveriges föreningsbankers förbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Svenska båtindustriföreningen, Kooperativa förbundet, Svenska handelskammarförbundet, Elektriska hushållsapparateleverantörer, Svenska postorderföreningen, Näringslivets delegation för marknadsrätt, Sveriges industriförbund.

delegation för marknadsrätt (NDM)² begärt att regeringen skall föreslå riksdagen att skjuta upp konsumentkreditlagens ikraftträdande till åtminstone den 1 juli 1979.

Vid ett sammanträde i justitiedepartementet den 1 november 1978 har näringslivsorganisationerna närmare redovisat bakgrunden till sin framställning och utvecklat skälen för denna. Vid samma tillfälle har *bankinspektionen*, *riksskatteverket* och *konsumentenverket* framfört synpunkter på framställningen. Yttranden över framställningen har vidare inhämtats från *försäkringsinspektionen*, *Landsorganisationen i Sverige (L.O)*, *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* och *Centralorganisationen SACO/SR*.

2 Den aktuella lagstiftningen

2.1 Konsumentkreditlagen

Konsumentkreditlagen gäller för alla former av konsumentkredit, såväl betalningsanstånd som lån. Syftet med lagen är att på olika sätt stärka konsumenternas ställning i kreditsammanhang, främst vid kreditköp.

Lagen innehåller till en början regler om information. Reglerna innebär att näringsidkare vid annonsering, skyltning och liknande marknadsföring beträffande kredit i regel skall lämna information om den effektiva räntan för krediten. Är det fråga om kredit för förvärv av särskild vara, tjänst eller annan nytthet, skall även kontantpriset och kreditkostnaden i kronor anges. Motsvarande information skall lämnas innan avtal om kredit sluts.

Lagen innehåller också bestämmelser om kontantinsats vid kreditköp. Huvudregeln är att säljaren skall ta ut kontantinsats i enlighet med god sed på marknaden. Kontantinsatsen skall motsvara minst 20 procent av varans kontantpris, om inte särskilda förhållanden föranleder annat.

Genom konsumentkreditlagen inskränks möjligheterna för den som säljer en vara på kredit att ställa upp ett förbehåll om rätt att ta tillbaka varan om köparen inte fullgör sin del av kreditköpsavtalet. Förbehåll om återtaganderätt får inte användas beträffande vara som med hänsyn till sin beskaffenhet eller sitt värde eller på grund av förhållandena på marknaden inte är lämpad som kreditsäkerhet. Härmed åsyftas främst varor för vilka det inte finns en fungerande andrahandsmarknad.

² Dagligvaruleverantörers förbund, Direktförsäljningsföretagens förening, Kooperativa förbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Motorbranschens riksförbund, Svenska annonsörers förening, Svenska bankföreningen, Svenska bokförläggareföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska handelskamarförbundet, Svenska petroleum institutet, Sveriges reklambyråförbund, Svenska sparbanksföreningen, Svenska tidningsutgivareföreningen, Svenska tobaksbranschföreningen, Sveriges bilindustri- och bilgrossistförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund.

Reglerna om information och kontantinsats har anknutits till det näringsrättsliga systemet i marknadsföringslagen (1975:1418) och reglerna om begränsning av rätten att använda förbehåll om återtaganderätt till motsvarande system i lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor (avtalsvillkorlagen). Det betyder bl. a. att närmare riktlinjer för tillämpningen av reglerna skall utformas av konsumentverket, i första hand efter förhandlingar mellan verket och berörda näringslivsorganisationer. På det sättet kan en anpassning nås till de särskilda förhållandena inom olika branscher m. m. I hithörande frågor kan hänvisas till propositionen (1976/77:123) med förslag till konsumentkreditlag m. m. (s. 85 f, 350 f och 370 f, 100–109 och 166–169 samt 128 f) samt till lagutskottets betänkande med anledning av propositionen (LU 1977/78:5 s. 18–23).

Konsumentkreditlagen innehåller vidare bestämmelser av civilrättslig natur som tar sikte på den situationen att avtal om kreditköp har träffats. Till skillnad från reglerna i avbetalningsköplagen omfattar de inte bara det sedvanliga avbetalningsköpet utan i väsentliga delar också andra former av kreditköp, t. ex. låneköp och kontoköp. De nya reglerna ger konsumenten en starkare ställning gentemot säljare eller annan kreditgivare. Reglerna, som är tvingande till konsumentens förmån, innefattar betydande avvikelser från hittills gällande bestämmelser.

Genom konsumentkreditlagen införs också åtskilliga nya bestämmelser som har betydelse för de exekutiva myndigheternas hantering av ärenden som rör bl. a. handräckning för återtagande av vara som har sålts med förbehåll om återtaganderätt. Dessa bestämmelser har delvis ett sådant innehåll att de indirekt påverkar bl. a. utformningen av kreditköpsavtal.

Enligt övergångsbestämmelserna till konsumentkreditlagen träder lagen i kraft den 1 januari 1979. Den skall dock i princip äga tillämpning endast på avtal som ingås efter ikraftträdandet (se prop. 1976/77:123 s. 149).

Vid behandlingen av förslaget till konsumentkreditlag tog lagutskottet bl. a. upp frågan om behovet av information och andra förberedande åtgärder inför lagens ikraftträdande. Utskottet anförde härvid bl. a. (LU 1977/78:5 s. 47 f) att det självfallet var angeläget att lagen kunde träda i kraft så snart som möjligt. Det borde emellertid beaktas att åtskilliga regler i lagen krävde betydande förarbete från berörda myndigheters och organisationers sida bl. a. för att ta fram riktlinjer, vissa tabeller, kontraktsformulär samt andra anvisningar. Även enskilda näringsidkare behövde, framhöll utskottet, tid för att anpassa sin verksamhet till lagens föreskrifter. Motsvarande uttalanden hade gjorts i prop. 1976/77:123 (s. 148 f). Enligt utskottets uppfattning borde den nödvändiga anpassningen kunna ske inom loppet av ett år efter det att lagen antagits av riksdagen.

I fråga om behovet av information framhöll utskottet att konsumentkreditlagen skulle komma att innehålla flera nyheter av genomgripande betydelse för kreditköpshandeln i landet. Utskottet underströk därför starkt

att det var angeläget med utförlig information till konsumenter och kreditgivare om innehållet i den nya lagstiftningen.

I samband med tillkomsten av lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. gjordes vissa ändringar i konsumentkreditlagen (se SFS 1978:598). Även dessa ändringar träder i kraft den 1 januari 1979.

2.2 Lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.

Lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. gäller för avbetalningsköp som sluts mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet eller som annars faller utanför konsumentkreditlagen. Lagens tillämpningsområde är sålunda bestämt genom en uttrycklig hänvisning till konsumentkreditlagen. Tillsammans kommer de båda lagarna att ersätta den nuvarande avbetalningsköplagen.

Lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. bygger i stor utsträckning på den nuvarande avbetalningsköplagen. Den innehåller en tvingande reglering som främst syftar till att ge avbetalningsköparen ett skydd mot alltför stränga påföljder om han får svårt att fullfölja köpet. Reglerna har anpassats till konsumentkreditlagens systematik och terminologi.

Enligt övergångsbestämmelserna träder lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. i kraft den 1 januari 1979. Samtidigt upphävs den nuvarande avbetalningsköplagen. I likhet med vad som gäller på konsumentkreditområdet skall äldre lag dock gälla i fråga om köp som har ingåtts före nyssnämnda dag.

2.3 Andra lagar

I samband med tillkomsten av konsumentkreditlagen gjordes vissa ändringar i den nuvarande avbetalningsköplagen genom *lagen (1977:982) om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp*. Enligt övergångsbestämmelserna till ändringslagen skulle den träda i kraft den 1 januari 1979. Ändringslagen upphävs emellertid med verkan fr. o. m. samma dag genom lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.

Som en följd av konsumentkreditlagen upphävs genom *lagen (1977:983) om ändring i konsumentköplagen (1973:877)* bestämmelserna i 15–17 §§ konsumentköplagen. De nämnda bestämmelserna, som ersätts av regler i konsumentkreditlagen, upphör att gälla vid utgången av år 1978. De skall dock fortfarande gälla i fråga om köp som har ingåtts dessförinnan.

Som har nämnts i avsnittet 2.1 ovan gjordes i samband med tillkomsten av lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. vissa ändringar i konsumentkreditlagen genom *lagen (1978:598) om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981)*. Ändringslagen träder i kraft den 1 januari 1979.

Slutligen skall nämnas att konsumentkreditlagen ledde till ändringar i bestämmelserna i 10 kap. 10 § brottsbalken genom *lagen (1977:984) om ändring i brottsbalken*, som träder i kraft den 1 januari 1979. I samband med tillkomsten av lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. ändrades emellertid de nyssnämnda bestämmelserna på nytt. Detta skedde genom *lagen (1978:597) om ändring i lagen (1977:984) om ändring i brottsbalken*. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

3 Näringslivsorganisationernas framställning

I sin skrivelse till regeringen samt vid sammanträdet i justitiedepartementet (se avsnittet 1 ovan) har näringslivsorganisationerna i huvudsak framhållit följande.

På flera av de ämnesområden som regleras i konsumentkreditlagen har det förutsatts att riktlinjer för lagens praktiska tillämpning skall tas fram av konsumentverket efter förhandlingar och i samråd med näringslivets organisationer. Sedan våren 1978 har konsumentverket och Köpekontraktgruppen arbetat intensivt på att få fram riktlinjer och informationsmaterial m. m. De flesta frågor som skall tas upp i riktlinjerna är dock komplicerade och har därför krävt ett avsevärt arbete. Det gäller bl. a. beräkning och angivande av effektiv ränta för olika krediter. Till detta kommer att önskemålet om en bred förankring av riktlinjerna har fordrat ett omfattande och tidskrävande remissförfarande på näringslivssidan. De nu angivna förhållandena har medfört att de olika riktlinjerna först i dagarna har blivit klara. Avsikten är att de skall beslutas av konsumentverkets styrelse i slutet av november 1978.

För att lagen skall kunna sättas i praktisk tillämpning är det emellertid inte tillräckligt att riktlinjerna nu är klara. De kontraktsformulär som används vid bl. a. kreditförsäljning till konsumenter måste omarbetas så att de stämmer överens med de nya, tvingande reglerna. En del av detta arbete har redan utförts, men den slutliga utformningen av formulären kan fastställas först när riktlinjerna föreligger. De nya kontraktsformulären kan inte bli färdiga och distribueras före årsskiftet.

För företagen inom handeln krävs en omfattande informationskampanj beträffande den nya lagstiftningen. Dessutom måste de anställda som sysslar med försäljning utbildas bl. a. i användningen av de nya kontraktsformulären. I informationen och utbildningen måste riktlinjerna ingå. Förhållandena inom handeln gör det helt realistiskt att räkna med att information och utbildning skulle på allvar kunna bedrivas före julhelgen. Erfarenhetsmässigt krävs det några månader för att information och utbildning av det slag som det här måste bli fråga om skall kunna nå alla berörda.

Även bankerna och finansieringsföretagen får betydande problem om den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1979. På banksidan

föreligger visserligen sedan någon vecka tillbaka anvisningar av bankinspektionen för bankernas marknadsföring av kredit. Tiden för utbildning m. m. är emellertid mycket knapp. Till detta kommer att bankerna och finansieringsföretagen fram till årsskiftet inte kan vara klara med de ändringar av avtal om finansiering åt detaljistledet som blir en följd av lagstiftningen.

Såväl banker och andra finansieringsföretag som detaljister är vid hanteringen av konsumentkrediter i stor utsträckning beroende av automatisk databehandling. Flera av konsumentkreditlagens bestämmelser gör det nödvändigt att genomföra tidskrävande ändringar i de datarutiner och datasystem som nu används. Inte heller det arbetet har kunnat slutföras.

Ambitionen måste enligt näringslivsorganisationerna vara att den nya lagstiftningen redan från början skall kunna tillämpas fullt ut och på ett riktigt sätt. Detta kan åstadkommas endast om lagstiftningens ikraftträdande skjuts upp med ett halvår.

4 Yttranden över framställningen

Konsumentverket har upplyst att verket före årsskiftet kommer att ha slutfört det förberedelsearbete som ankommer på verket. Detta gäller såväl utarbetandet av riktlinjer som framtagandet av informationsmaterial. Från verkets sida är man emellertid införstådd med att en tillfredsställande information och utbildning till näringsidkare och handelsanställda kräver åtskillig tid utöver den som återstår fram till årsskiftet. Det skulle vara olyckligt om lagstiftningen träder i kraft utan att man på näringsidkarsidan har fått tillräcklig tid för nödvändiga förberedelser. Med hänsyn till bl. a. de nu berörda förhållandena tillstyrker verket att lagstiftningens ikraftträdande skjuts upp till den 1 juli 1979. Verket kommer för sin del att genomföra en omfattande informations- och utbildningskampanj rörande konsumentkreditlagen. Denna verksamhet, som redan har påbörjats, kommer inte att påverkas negativt av ett eventuellt uppskov.

Bankinspektionen, försäkringsinspektionen och riksskatteverket har förklarat sig inte ha något att erinra mot det begärda uppskovet. Även LO, TCO och SACO/SR har förklarat att de med hänsyn till den situation som föreligger inte anser sig ha anledning att motsätta sig framställningen om uppskov.

5 Föredraganden

Konsumentkreditlagen innebär åtskilliga genomgripande förändringar för i första hand kredithandeln med varor. De nya reglerna berör inte bara förhållandet mellan konsumenter och företag utan även relationerna mellan detaljhandelsföretag och finansieringsföretag som banker m. fl.

Som framhölls när lagen kom till krävs ett omfattande förarbete för att

lagen skall kunna föras ut i praktisk tillämpning på ett smidigt och i övrigt godtagbart sätt. Förutom de riktlinjer som konsumentverket skall utarbeta behövs det standardiserade kontraktsformulär och andra hjälpmedel som fyller de krav som den nya lagstiftningen ställer. Av största vikt är att konsumenterna och näringsidkarna nås av utförlig information rörande de nya reglerna och de riktlinjer som utarbetas. Det behövs också en ordentlig utbildning för den praktiska tillämpningen av lagstiftningen. Detta utbildningsbehov gör sig särskilt gällande beträffande alla de anställda inom handel och annan näringsverksamhet som kommer att få nära beröring med de nya reglerna och de olika hjälpmedlen för deras tillämpning.

De nu angivna omständigheterna beaktades av riksdagen när beslut fattades om ikraftträdandetidpunkt för konsumentkreditlagen. Vad som har framkommit i detta ärende talar dock för att övergångstiden har varit för kort. Situationen är nu den att det skulle stöta på mycket stora svårigheter att sätta lagen i tillämpning den 1 januari 1979. Jag vill också understryka att även om det i och för sig är ett konsumentintresse att lagen träder i kraft så snart som möjligt, skulle värdet av de nya bestämmelserna allvarligt minska, om de i inledningsskedet fick en ofullgången och delvis felaktig tillämpning. Denna uppfattning delas av bl. a. konsumentverket.

På grund av vad jag nu har anfört föreslår jag att konsumentkreditlagens ikraftträdande flyttas till en senare tidpunkt. Vad som har kommit fram vid frågans behandling i justitiedepartementet ger vid handen att en lämplig tidpunkt är den 1 juli 1979.

Lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. har ett så nära samband med konsumentkreditlagen att även ikraftträdandet av den lagen måste flyttas fram till den 1 juli 1979. På grund av uppskovet med konsumentkreditlagens ikraftträdande måste vidare lagen (1977:983) om ändring i konsumentköplagen (1973:877) ändras så att upphävandet av vissa paragrafer får verkan först fr. o. m. den 1 juli 1979.

Lagen (1977:982) om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp kom till som en följd av konsumentkreditlagen. Den nämnda ändringslagen förlorade emellertid sin aktualitet vid tillkomsten av lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. och skall enligt övergångsbestämmelserna till den lagen upphävas med verkan fr. o. m. den 1 januari 1979. Detta beslut bör i sak stå fast, men upphävandet bör nu i stället ske genom en särskild lag.

Den ändring i 10 kap. 10 § brottsbalken som görs genom SFS 1977:984 och 1978:597 innebär endast ett förtydligande av att den i andra stycket i paragrafen intagna åtalsregeln gäller inte bara olovligt förfogande över egendom som har sålts med äganderättsförbehåll utan också olovligt förfogande över egendom som omfattas av annat förbehåll som ger målsäganden möjlighet att återta egendomen (se prop. 1976/77:123 s. 178 och 196 samt prop. 1977/78:142 s. 82 och 104). Det saknas anledning att skjuta

upp ikraftträdandet av denna ändring i brottsbalken.

Sedan konsumentkreditlagen utfärdades har terminologin i en del författningar på trafikområdet ändrats till bättre överensstämmelse med terminologin i konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. De regler det här är fråga om bör utan olägenhet kunna tillämpas under första halvåret 1979 utan hinder av att konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. då ännu inte kommer att ha trätt i kraft.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981),
2. lag om ändring i lagen (1978:598) om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981),
3. lag om upphävande av lagen (1977:982) om ändring i lagen (1915:219) om avbetalningsköp,
4. lag om ändring i lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.,
5. lag om ändring i lagen (1977:983) om ändring i konsumentköplagen (1973:877),

7 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

